

Moravou prochází sz. okraj areálu. Některé lokality zanikly v posledních desetiletích převážně zemědělskými zásahy. Δ — Mapy: SKALICKÁ 1968: 59.

T: 16. Znoj.-brn. pah. (roztr.), 17a. Dunaj. kop. (Dolní Dunajovice: Janská hora a Liščí kopec), 17b. Pavl. kop. (roztr.), 17c. Milov.-valt. pah. (roztr.), 20. Jihomor. pah. (roztr.), 21a. Han. pah. (roztr.).

Celkové rozšíření: Střední a jv. Evropa (ČR, Rakousko, Slovensko, Ukrajina, Maďarsko, Bosna, Srbsko, Bulharsko); izolované arely v Rumunsku a v horách s. Anatólie. — Mapy: SKALICKÁ 1968: 57.

Význam: Občas vysazován v zahradách, např. na skalkách. Z obsahových látek byly izolovány pyridinové alkaloidy (trigonellin aj.) a chinolizidinové alkaloidy (lupanin, anagyrin, cytisin a spartein).

7. *Genista L.* — kručinka*)

Genista LINNAEUS Sp. Pl. 709, 1753. — Syn.: *Genistoides* MOENCH Meth. Pl. 132, 1794. — *Scorpius* MOENCH l.c. 134. — *Voglera* G., M. et SCH. Fl. Wetter. 2: 480, 1800. — *Telinaria* C. PRESL Abh. Böhm. Ges. Wiss. Prag, ser. 5, 3 (1844): 566, 1845.

Lit.: SPACH E. (1844–1845): Revisio generis *Genista*. Ann. Sci. Natur.-Bot. 2: 237–279; 3: 102–158. — DOMIN K. (1937): Kritické poznámky o některých československých druzích z rodu *Verbascum*, *Echium* a *Genista*. Věstn. Král. Čes. Společ. Nauk, ser. math.-natur., 1937/8: 1–18. — RAUH W. (1942): Beiträge zur Morphologie und Biologie der Holzgewächse. Morphologische Beobachtungen an Domgehölzen. Bot. Archiv 43: 111–168. — FAUGERAS G. et PARIS R. (1965): Chimio-taxonomie des Papilionacées-Genistées. Mém. Soc. Bot. Fr. 44: 75–102. — GIBBS P.E. (1966): Revision of the genus *Genista*. Not. Roy. Bot. Gard. Edinburgh 27: 11–99. — BROWICZ K. (1970): Janowiec wolosisty (*Genista pilosa* L.) w Polsce. Roczn. Dendrol. 24: 5–25. — NEISCHLOVÁ E. et MÁJOVSKÝ J. (1970): Taxony z okruhu *Genista tinctoria* L. Biológia 25: 673–678. — NEISCHLOVÁ E. et KRESÁNEK J. (1972): Palynomorfologické porovnanie taxónov z okruhu *Genista tinctoria* L. Biológia 27: 63–72. — MURÍN A. et NEISCHLOVÁ E. (1973): Chromosomenzahlen einiger Taxa aus dem Verwandtschaftskreis von *Genista tinctoria* L. Biológia 28: 493–497. — NEISCHLOVÁ E. et MIHULKOVÁ K. (1974): *Genista campestris* Janka v západních Čechách. Zpr. Čs. Bot. Společ. 9: 26–27. — HENDRYCH R. (1975): *Genista campestris* Janka v západních Čechách neroste. Zpr. Čs. Bot. Společ. 10: 11–15. — CRISTOFOLINI G. et CHIAPPELLA L. F. (1977): Serological systematics of the tribe Genistae (Fabaceae). Taxon 26: 43–56. — AMBROZEK L. et CHYTRÝ M. (1990): Die Vegetation der Zwergstrauchheiden im xerothermen Bereich am Südostrand des Böhmisches Massivs. Acta Mus. Morav., sci. natur. 75: 169–184. — CHYTRÝ M. (1991): Phytosociological notes on the xerophilous oak forests with *Genista pilosa* in south-western Moravia. Preslia 63: 193–204.

Keře nebo polokeře s větvemi trnitými nebo bez trnů. Listy jednoduché, s palisty vytrvávajícími nebo opadavými, někdy ztmovatělými. Květy v hroznech na koncích letorostů nebo po 1–3 na kratičkých brachyblastech po stranách loňských větví; květní stopky krátké, se 2 listenci. Kalich do 1/2 rozdělený ve 2 pysky, hor. pysk se 2 velkými zuby, v stře zašpičatělými, dolní se 3 zuby; koruna žlutá; pavéza vejčitá, křídla podlouhlá, nehetnatá, člunek rovný, na konci tupý, delší než křídla; tyčinky jednobratré; čnělka dlouhá, zakřivená, blizna introrzní; semeník podlouhlý. Lusk podlouhlý, otvírající se 2 chlopněmi, ve švech neztlustlý, 2–10semenný. Semena \pm zploštělá, bez strofioly. — Asi 80 druhů; v Evropě na s. do nejjižnější Skandinávie, ve Středozeří od Kanárských ostrovů přes s. Afriku až po Malou Asii (Turecko, Libanon) a Zakavkazí, na z. Sibiři pouze po řeku Tobol. Některé druhy introdukovány i do Severní Ameriky, kde mohou zplaňovat (např. *Genista tinctoria*). — Entomogam. až Autogam.

Poznámka 1: Kručinky jsou velmi blízké čilimníkům; proto byly některé druhy řazeny k rodu *Genista*, jiné do rodu *Cytisus* s.l. Nejdůležitější charakteristické znaky našich druhů rodu *Genista* jsou jednoduché listy, hluboce dělený kalich ve 2 pysky se zřetelnými 5 zuby, blizna introrzní a semena bez strofioly. Na území ČR je kručinkám nejvíce podobný náš jediný zástupce rodu *Coroanthus* — *C. procumbens* (bližší viz u *Genista pilosa*).

Poznámka 2: U druhů je častý výskyt chinolizidinových alkaloidů sparteinu, retaminu, anagyrinu, cytisinu aj.

- 1a Všechny větve bez trnů, letorosty přitiskle chlupaté až olysálé 2
 b Loňské větve trnité, letorosty bez trnů, dlouze a \pm rovnovážně odstále chlupaté
 2. *G. germanica*
 2a Větve vzpřímené, listy (8–)10–40(–45) mm dl., 5–10(–15) mm šir., zelené, na líci lysé, na okrajích a na rubu řídce, \pm přitiskle chlupaté; květy v bohatých hroznech na koncích letorostů; lusky lysé 3. *G. tinctoria*
 b Větve poléhavé, listy (3–)5–10(–12) mm dl., 2–5 mm šir., na obou stranách přitiskle šedavě nebo stříbřitě chlupaté, později na líci olysálé; květy po 1–3 v paždí listů na loňských větvích, lusky chlupaté 1. *G. pilosa*

*) Zpracovala A. Skalická

1. *Genista pilosa* L. — kručinka chlupatá

Tab. 75/1

Genista pilosa LINNAEUS Sp. Pl. 710, 1753. — Syn.: *Genista repens* LAM. Fl. Franc. 2: 618, 1778. — *Genistoides tuberculata* MOENCH Meth. Pl. 133, 1794. — *Telinaria pilosa* (L.) C. PRESL Abh. Böhm. Ges. Wiss. Prag, ser. 5, 3 (1844): 566, 1845. — *Cytisus pilosus* (L.) VIS. Fl. Dalm. 3: 269, 1852.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 36, 813. — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 8351. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3609. — Fl. Hung. Exs., no 858. — Fl. Jul. Exs., no 130. — Fl. Rom. Exs., no 1966. — Fl. Rom. Exs., 1966. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 858. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 1639, 2166. — REVERCHON Pl. Esp., no 971. — SENEN Fl. Esp., no 6693. — SIEBER Herb. Fl. Austr., 218.

Keřfk 5–30(–50) cm vys., s kořeny četnými, tenkými, nízko pod povrchem půdy. Kmínek poléhavý, hojně větvený. Větve vystoupavé až vzpřímené, někdy pokroucené, slabě podélně žebertonaté, stříbřitě hedvábitě chlupaté nebo olysalé, zelené, později hnědé. Listy na letorostech oddálené, na starších nahloučené po 3–4 na kratičkých brachyblastech, ± tuhé, podlouhlé, kopinaté nebo obkopinaté, na vrcholu tupé nebo slabě zašpičatělé, (3–)5–10(–12) mm dl., 2–5 mm šir., na obou stranách přitiskle stříbřitě chlupaté, často na líci olysalé. Květy nejčastěji jednotlivé nebo po 2–3 v paždí listů na kratičkých brachyblastech po stranách loňských větví, 10–12 mm dl.; květní stopky 1–2 mm dl., přitiskle chlupaté. Kalich 3–5 mm dl., hedvábitě chlupatý, ještě na plodech vytrvávající; koruna žlutá až zlatožlutá, pavéza na vnější straně kratičce chlupatá, s krátkým nehem; křídla ± zděli pavézy, lysá; člunek rovný, ± zděli pavézy, hedvábitě chlupatý. Lusk podlouhlý, 10–30 mm dl., 3–5 mm šir., zploštělý, přitiskle až ± přímo odstále chlupatý, hnědý, často se zbytky kalicha. Semena zploštělá, 2–3 mm velká, hnědavá, bez strofioly. IV–VII. Chf.

2n = 22 (ČR: 16. Znoj.-brn. pah.)

Variabilita: Popsáno několik forem podle odlišné výšky keřků, hustoty a vystoupavosti větví nebo tvaru listů. Většina těchto odchylek jsou extrémní stanovištní ekomorfozy (na nevyživných, suchých či kyselých půdách f. *depressa* BOENNINGH., f. *nana* A. et GR., na vlhkých f. *sylvestris* BOENNINGH. apod.) a nemají taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Výslunné a suché křovinaté stráně, lesní lemy a světliny, pastviny. Světlo milný druh, ale snáší i zastínění. Roste na půdách písčitých i kamenitých, kyselých, výjimečně i alkalických. Nejčastěji ve společenstvech svazů *Euphorbio-Callunion*, méně často *Genistion*, *Alyso-Festucion pallentis* (hlavně v asociaci *Agrostio vinealis-Genistetum pilosae* AMBROZEK et CHYTRÝ 1990), *Hyperico perforati-Scleranthion perennis*, *Geranion sanguinei*, *Genisto germani-*

cae-Quercion, na serpentinitech ve společenstvech svazu *Asplenio cuneifolii-Armerion serpentini* (diagnostický druh).

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se na jz. a j. Moravě, až do okolí Brna, kam zasahuje z Dolních Rakous jako výběžek migrační linie východně od Alp. Výskyt je omezen na několik málo okresů termofytika a mezofytika. V Čechách byla kručinka chlupatá vysazena a zplaněla v zámeckém parku v Terčíně údolí u Nových Hradů. Pouze ve stupni kolinním a suprakolinním, výjimečně až submontánním (max.: Valtínov, 570 mm). — Mapy: SUZA Beih. Bot. Cb. 53: 481, 1935; ŠMARD A XM 1963: map. 107; ZLATNÍK AČSSR 1966: map. 22.3.

T: 16. Znoj.-brn. pah. (hojně v z. části). — M: 37p. Novohr. podh. (Terčino údolí u Nových Hradů, zplaněle), 67. Českomor. vrch. (vz., pouze na moravské straně), 68. Mor. podh. Vysoč. (dosti hojně).

Následující literární údaje (o jednotlivých izolovaných lokalitách) jsou vesměs více než 100 let staré, většinou nedoložené, později neověřené, a proto pochybné: vrch Vysoký kámen jv. od Smrčné u Větrného Jeníkova, Pavlovské kopce, Vendryně u Třince, Horka u Hranic na Moravě, Velehrad a Jalubí, stráž Bunč u Kroměříže, Chudobín u Litovle (již PODPĚRA 1911 neověřil!). Dokladové rostliny sbírané údajně u Hustopečí a Bučovic pocházejí zřejmě odjinud.

Celkové rozšíření: Vyskytuje se v z. a stř. Evropě v mírném pásu a v submeridionálním v horách; v z. Evropě od s. Španělska, přes Francii a řídký výskyt v Anglii; na severu zasahuje z Dánska do jz. Švédska, směrem k východu je v z. Polsku a na Slovensku převážně v karpatské oblasti; j. hranice probíhá stř. Itálií a Makedonií. Výskyt na Moravě a Slovensku souvisí s postglaciálním šířením druhu z ilyrského refugia východně od Alp. — Mapy: CZECZOTT Bull. Acad. Polon. Sci., ser. B, 1926: 500, 1926; MEUSEL Vergl. Arealk. 2: map. 49a, 1943; BROWICZ et GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA Atlas Rozmieszczenia Drzew i Krzewów w Polsce, fasc. 6, no 113, 1967.

Význam: Dosti často se používá do skalek pro nízky, někdy až kobercovitý vzrůst.

Poznámka: Při určování (převážně herbářového materiálu) dochází často k záměnám s druhem *Corothis procumbens*; od tohoto druhu se však kručinka chlupatá liší četnými kratšími a tenčími větvičkami, kalichem hluboce rozděleným ve 2 pysky se zřetelnými 5 zuby, chlupatou pavézou a křídly, a semeny bez strofioly.

2. *Genista germanica* L. — kručinka německá

Tab. 75/2

Genista germanica LINNAEUS Sp. Pl. 710, 1753. — Syn.: *Scorpius spinosus* MOENCH Meth. Pl. 191, 1794. — *Voglera spinosa* G., M. et SCH. Fl. Wetter. 2: 500, 1800. — *Cytisus germanicus* (L.) VIS. Fl. Dalm. 3: 268, 1852. — *Voglera germanica* (L.) FOURR. Ann. Soc. Lyon, ser. n., 17: 195, 1869.

Exsikáty: DOMIN et KRAJINA Fl. Českoslov. Exs., no 170. — Pl. Českoslov. Exs., no 143. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 310. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 2823. — Fl. Siles. Exs., no 584.

Polokeř 5–50 cm vys. Hlavní kořen krátký, postranní kořeny silněji vyvinuty. Kmínek poléhav-

vý, hnědý, lysý. Větve vystoupavé, kratičce chlupaté, trnité; trny (kolce) jednoduché i větvené, vytrvalé, nejprve zelené, asimilující, později hnědé; na trnech 1. řádu drobné listy, na trnech vyšších řádů nahrazeny šupinami. Letorosty četné, přímé, podélně žebnaté, bez trnů, dlouze, až rovnovážně odstále chlupaté. Listy kratičce řapíkaté nebo přisedlé, bez palistů, eliptické, podlouhle vejčité nebo podlouhlé, na vrcholu zašpičatělé, na líci lysé, na rubu a na okrajích odstále chlupaté, 10–20 mm dl., 4–5(–10) mm šir. Hrozny květů na koncích letorostů volné, vzpřímené, 2–5 cm dl.; květní stopky \pm 2 mm dl., odstále chlup., listeny šídlovité, 1 mm dl. Květy žluté, 8–10 mm dl.; kalich 4–5 mm dl., hustě odstále chlupatý, rozeklaný ve 2 pysky, hor. pysk kratší než dolní, se 2 hlubokými zuby, dolní s 3 hlubokými zuby; pavéza vejčitá, zašpičatělá, krátce nehetnatá, lysá; křídla \pm zděli pavézy, podlouhlá, lysá; člunek nejdelším korunním lístkem, na vrcholu tupý, kratičce chlupatý; semeník podlouhlý, hustě chlupatý. Lusky podlouhle vejcovité, v obrysu kosodélníkové, \pm 10 mm dl., 5 mm šir., na vrcholu s dlouho vytrvávající zakřivenou čnělkou, dl. chlupaté, tmavě hnědé, lesklé, s (1–)2–4(–5) semeny. Semena \pm zploštělá, lesklá, hnědá, bez strofioly. V–VI. Chf.

2n = 42 (ČR: 41. Stř. Povlt.)

Variabilita: Ve srovnání s jinými druhy poměrně málo variabilní. V literatuře uváděny některé odchylky ve vzrůstu (f. *humilis* ROTH – rostliny nízké, větve většinou poléhavé), ve tvaru trnů nebo v jejich absenci [f. *heterocantha* (SCHLOSSER et VUK.) NEILR. – trny větvené i nevětvené, f. *inermis* KOCH – trny nevyvinuté], se zveličelými listeny [f. *bracteosa* (VIS.) A. et GR.].

Ekologie a cenologie: Borové lesy, acidofilní světlé doubravy, lesní lemy, vřesoviště a pastviny; na půdách převážně lehkých, zpravidla kyselých. Je diagnostickým druhem svazů *Genistion* a *Genisto germanicae-Quercion*. Občas ve společenstvech svazů *Trifolion medii*, *Violion caninae*, řidčeji *Dicrano-Pinion*.

Rozšíření v ČR: V celém území od nížiny do hor (max.: vrch Kaliště u Frymburka, 950 m), ale v některých územích na severu republiky již jen velmi vzácně nebo chybí (zejména na Ostravsku a v Podbeskydské pahorkatině nebo na Broumovsku). Neroste rovněž na vápnatých půdách (např. v Mikulovské pahorkatině zcela výjimečně) nebo v rozsáhlých bezlesých územích, kde chybějí vhodná stanoviště. V submontánním

a montánním stupni se vyskytuje převážně mimo les (lesní lemy, pastviny).

T: roztr. až hojně; vz: 7. Středočes. tab., 8. Čes. kras. 17c. Milov.-valt. pah. (Milovický les), 19b. B. Karp. step.; lúdaje chybějí z fyt. o. 2. Stř. Poohří a 5. Terez. kotl.]. – M: roztr. až hojně; vz.: 23. Smrč., 26. Čes. les, 43. Votic. vrch. (jen v okrajových částech), 82. Javorn. (v j. části); lúdaje chybějí z fyt. o. 29. Doup. vrchy, 47. Šluk. pah. (staré literární údaje), 48. Luž. kotl. (jen lit.: Liberec-Ruprechtice, Proseč nad Nisou), 83. Ostr. pán.]. – O: pouze vz. v nižších polohách: 86. Slavk. les, 88. Šum. (jen v jv. části), 90. Jihl. vrchy (jen v jz. části), 91. Žďár. vrchy (vz.), 92. Jiz. hory (Mníšek u Liberce, zavlečena).

Celkové rozšíření: Pouze v Evropě, od stř. Francie na západě, až do stř. Ukrajiny na východě; izolovaná arela ještě na dolním toku řeky Oka v Rusku. Na sever zasahuje do Dánska, j. Švédska a do Polska souvisle zhruba po řeky Vislu a Bug. Na jihu Evropy ještě na Korsice, ve stř. Itálii a na Balkánském poloostrově po Černou Horu. Vyhýbá se Alpám, ale i Panonské nížině. Přihlédneme-li k celkovému rozšíření druhů z příbuzenstva druhu *Genista germanica* (*G. hispanica*, *G. anglica*), je zřejmé vývojové centrum na Pyrenejském poloostrově. Kružinka německá je však ze všech těchto druhů svým areálem nejvíce vysunuta k východu, přesto však oceánický charakter jejího rozšíření je zřejmý. – Mapy: MEUSEL Vergl. Arealk. 2: map. 49b, 1943; MEUSEL et al. 1965: 229.

3. *Genista tinctoria* L. – kručinka barvířská

Tab. 75/3

Genista tinctoria LINNAEUS Sp. Pl. 710. 1753. – Syn.: *Spartium tinctorium* (L.) ROTH Tent. Fl. Germ. 2: 160. 1789. – *Genistoides tinctoria* (L.) MOENCH Meth. Pl. 133. 1794. – *Genista elata* (MOENCH) WENDEROTH Linnaea 15/Litt.-Ber.: 100. 1841. – *G. elatior* KOCH Syn. Fl. Germ., ed. 2, 1: 441. 1843. – *Cytisus tinctorius* (L.) Vis. Fl. Dalm. 2: 268. 1852. – *Genista tinctoria* L. subsp. *vulgaris* (SPACH) DOSTÁL Květ. ČSR 2: 723. 1948.

Exsikáty: Fl. Exs. Herb. Inst. Bot. Univ. Carol., no 89. – Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 231, 423. – Pl. Čechoslov. Exs., no 144. – TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 309. – Extra fines: Fl. Rom. Exs., no 2871. – Fl. Siles. Exs., no 39. – HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1001. – SCHULTZ Herb. Norm., no 32.

Keř 10–100(–200) cm vys., s kmínkem vystoupavým nebo vzpřímeným; hlavní kořen až 1 m dl. Větve četné, vzpřímené, někdy metlovité, podélně žebnaté, \pm přitiskle chlupaté nebo olysá. Listy přisedlé, podlouhlé, obkopynaté až eliptické, (8–)10–40(–45) mm dl., 5–10(–15) mm šir., na líci lysé, na rubu a na okrajích řídce, \pm přitiskle chlupaté; palisty drobné, čárkovité. Hrozny bohaté, až 6 cm dl., květní stopky 2–3 mm dl., \pm přitiskle chlupaté, se 2 šídlovitými listeny. Květy žluté, 8–17 mm dl.; kalich 4–7 mm dl., lysý, vz. řídce kratičce chlupatý, rozeklaný ve 2 málo odlišné pysky, horní i dolní

Tab. 75: 1 *Genista pilosa*, 1a – kalich, 1b – pavéza, svrchní strana, 1c – pavéza, spodní strana, 1d – plodná vrcholová část, 1e – semeno. – 2 *G. germanica*, 2a – květ, 2b – pavéza, spodní strana, 2c – plodná vrcholová část, 2d – semeno. – 3 *G. tinctoria*, 3a – kalich, 3b – pavéza, spodní strana, 3c – plodná vrcholová část, 3d – semeno.

s velkými zuby; pavéza vejčitá, zašpičatělá, krátce nehetnatá, vzpřímená, lysá; křídla podlouhlá, od člunku odstávající, kratší než člunek; člunek podlouhlý, rovný, lysý, po návštěvě hmyzu dolů visící; semeník podlouhlý, lysý. Lusky v obrysu úzce podlouhlé, 15–25(–35) mm dl., 2–3 mm šir., ploché, ± ve švu zvlněné, na vrcholu zašpičatělé, lysé, se 3–10 semeny. Semena okrouhlá, slabě zploštělá, olivově hnědavá. VI–VIII. Chf nebo nízký Ff.

2n = 48 (ČR: 41. Stř. Povít.)

Variabilita: Druh velmi proměnlivý, zejména v j. části areálu. Na jihu jsou častější morfotypy s pýřitým oděním listů, kalicha a plodů. U nás převažují rostliny lysé nebo pouze s některými zmíněnými orgány chlupatými. Rozdíly v odění, dále ve tvaru listů a ve vyšších počtech chromozómů (2n = 96) je třeba hodnotit na úrovni poddruhů. Našemu území nejbližší se tyto rostliny vyskytují na Slovensku [subsp. *hungarica* (A. KERNER) DOSTÁL, subsp. *campestris* (JANKA) HENDRYCH]. Variabilita v České republice je pouze fluktuacní a postrádá ekologickou nebo geografickou vazbu; jsou to rozdíly především ve vzrůstu a větvení, v délce a šířce listů, v počtu hroznů a jejich délce (závisí na počtu květů), v lesklosti lusků. Extrémní případy variability byly hodnoceny buď jako druhy (např. *Genista elatior* KOCH), nebo jako poddruhy [*G. tinctoria* L. subsp. *elatior* (KOCH) NYMAN]; jejich hodnota je však nižší; monograf rodu *Genista* GIBBS (1966) jim přisuzuje hodnotu nižší než odrůda. Všechny rostliny v českých zemích mají 2n = 48 a vytvářejí plynulou řadu variability.

Ekologie a cenologie: Hojně ve světlých doubravách, v lemech cest a lesů, na chudých

loukách a pastvinách, ale i na skalnatých místech; zejména na půdách hlubokých, svěžích, alkalických až kyselých, dusíkem chudých, různého zrnostního složení. Druh mírně teplomilný a světlo milný. Vyskytuje se převážně ve společenstvech svazů *Genisto germanicae-Quercion* (diagnostický druh), *Trifolion medii*, *Violion caninae*, *Genistion*, *Bromion*.

Rozšíření v ČR: V celém státu hojně až roztroušeně od nížiny do submontánního stupně; z několika fytochorionů na severu Čech (např. z okolí Liberce) chybějí údaje. V oreofytiku jen v nejnižších polohách nebo chybí (např. Krkonoše), ale v travinném lemu podél komunikací se často udrží po zavlečení se štěrkem i ve vyšších polohách.

Celkové rozšíření: Od Španělska přes Francii, Anglii do Dánska, ve Skandinávii jen synantropně; chybí v Alpách, jinak ve stř. a j. Evropě; na východě s nepatrným přesahem na z. Sibiř po řeku Tobol, izolované arely v horách Malé Asie až po Zakavkazí. Vývojové centrum ve stř. a v. submediteránu. — Mapy: MEUSEL *Vergl. Arealk.* 2: map. 49a, 1943; WALTER *Arealk.*, p. 32, 1954; MEUSEL et al. 1965: 230; GIBBS 1966: 35; BROWICZ et KACZMAREK *Atlas Rozmieszczenia Drzew i Krzewów w Polsce*, fasc. 11, no 124, 1972.

V ý z n a m: Poněvadž kručinka barvířská obsahuje žlutá barviva genistein a luteolin, používalo se větví, listů a květů k barvení látek, a to především lněných a vlněných.

8. *Genistella* ORTEGA — kručinečka*)

Genistella ORTEGA *Tab. Bot.* 39. 1773. — Syn.: *Chamaespartium* ADANSON *Fam. Pl.* 2: 321. 1763 p.p. excl. typo. — *Saltzwedelia* G., M. et SCH. *Fl. Wetter.* 2: 498, 1800. — *Syspone* GRISEB. *Spicil. Fl. Rumel.* 1: 5. 1843. — *Telinaria* C. PRESL *Abh. Königl. Böhm. Ges. Wiss.*, ser. 5, 3: 479, 1845 p.p. — *Genista* L. subgen. *Stenocarpus* SPACH sect. *Genistella* (ORTEGA) SPACH *Ann. Sci. Natur.*, ser. 3, 3: 123, 1845. — *Pterospartum* (SPACH) WILLK. in WILLK. et LANGE *Prodr. Fl. Hisp.* 3: 440, 1877 p.p.

Lit.: LÄMMERMAYR L. (1910): Beobachtungen an *Botrychium lunaria* (L.) Sw. und *Genista sagittalis* L. *Österr. Bot. Z.* 60: 129–132. — VICIOSO C. (1953): *Genisteas españolas I.* *Publ. Inst. Forest. Invest. Exp. Madrid* 67: 136–146. — ŠOUREK J. (1958): *Genistella sagittalis* (L.) Gams — nový druh pro Slovensko. *Preslia* 30: 82–85. — ARTEMČUK I. V. (1959): Nova dlja flory URSS roslyna — dročok krylatyj [*Genistella sagittalis* (L.) Gams]. *Ukr. Bot. Ž.*, Kyjiv, 16/2: 76–79. — SCHAFFNER W. (1968): Untersuchungen zur Wuchsform und Sprossgestalt des Flügelginsters, *Cytisus sagittalis* (L.) Koch. *Bot. Jb.* 88: 469–514. — RAUSCHERT S. [red.] (1972): Verbreitungskarten mitteleuropäischer Leitpflanzen. *Wiss. Z. Univ. Halle*, ser. math.-natur., 21/2: 7–68. — POLHILL R.M. (1976): *Genisteae* (Adans.) Benth. and related tribes (Leguminosae). In: HEYWOOD V.H. [red.], *Bot. Syst.* 1: 143–368. — KAZMIERCZAKOWA R. et TUMIDAJOWICZ D. (1981): Występowanie *Chamaespartium sagittale* (L.) P.Gibbs w Polsce. *Fragm. Florist. Geobot.* 27: 3–6. — SCHÖNFELDER P. et BRESINSKY A. (1990): Verbreitungsatlas der Farn- und Blütenpflanzen Bayerns. Stuttgart. — SKALICKÁ A. (1993): *Genistella sagittalis* in Czech and Slovak Republics. *Novit. Bot. Univ. Carol.* 7(1991–1992): 51–57.

Polokeře s poléhavým až plazivým kmínkem. Prýty obloukovitě vystoupavé až vzpřímené, se širokými křídly, v internodiích přerušovanými. Listy jednoduché, střídavé, přisedlé, bez palistů, vyrůstající v uzlinách. Květy žluté, v paždí čárkovitých listenů, s 2 šídlovitými listenci, v přímých hustých, krátkých hroznech. Kalich rozeklaný do 2/3 ve dva ± stejně dlouhé pysky, hor. pysk se 2 zuby, dolní se 3; korunní lístky ± stejně dlouhé; tyčinky jednobratré; blizna extrorzní. Lusk podlouhlý, zploštělý, otvírající se 2 chlopněmi, 4–6semenný. Semena bez strofioly. — 1 druh v j. a stř. Evropě. — Entomogam.

*) Zpracovala A. Skalická